

Lausunto finanssipoliittiselle parlamentaariseen työryhmälle 13.5. 2026

Finanssipoliittinen parlamentaarinen työryhmä on pyytänyt kommentoimaan seuraavan vaalikauden mahdollista valtion investointiohjelmaa, sen mittaluokkaa ja investointiohjelman rahoittamista valtion omaisuuden myyntituloilla.

Suomi on vuoden 2026 alusta lähtien ollut EU:n liiallisen alijäämän menettelyssä sekä 60 prosentin velkakriteerin, että erityisesti 3 prosentin julkista alijäämää koskevan kriteerin rikkoutumisen vuoksi.

Liiallisen alijäämän menettelyn ajan Suomen julkisen talouden hoitoa ohjaa Euroopan neuvoston asettama nettomenopolku. Neuvoston Suomelle antaman suosituksen mukaan Suomen tulee varmistaa, että nettomenojen vuotuinen kasvu ei ylitä 1,3 prosenttia v. 2026, 1,5 prosenttia v. 2027 ja 1,8 prosenttia v. 2028, jolloin alijäämän tulisi myös jälleen alittaa 3 prosentin viitearvo. Käytännössä finanssipoliittiset säännöt sallivat hieman tätä nopeamman nettomenojen kasvun puolustusmenoja koskevien poikkeusten vuoksi. VM:n viimeisimmän (30.4.2026) arvion mukaan (Suomen edistymisraportti 2026, VM julkaisuja 2026:16) Suomi on kuitenkin jo vuonna 2027 todennäköisesti poikkeamassa nettomenopolulta ja poikkeaman korjaaminen vaatisi vuonna 2028 ennakoitua suurempaa, n. 2,8 mrd euron sopeuttamista.

Nettomenopolku perustuu julkisten menojen muutokseen pois lukien mm. korkomenojen ja suhdanneluonteisten työttömyysmenojen muutokset. Myös veromuutokset otetaan nettomenoja laskettaessa huomioon. Veronkorotuksen lisäävät sallittua nettomenojen kasvua ja veronalennukset alentavat hyväksyttävää nettomenojen kasvuvauhtia.

Nettomenojen kehitystä seurattaessa investointeja ei käsitellä erikseen. Julkisten investointien kasvu kasvattaa siis nettomenoja ja investointien pitää mahtua nettomenopolun määrittämään menojen kasvuvauhtiin. Käytännössä investointeja käsitellään siis samalla tavalla kuin kulutusta – investointien rahoittamistavasta riippumatta.

Suomen kannalta nettomenopolku on keskeisin finanssipolitiikkaa lähivuosina rajoittava sääntö. Käytännössä myös finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän asettamat rahoitusasematavoitteet noudattavat pitkälti nettomenopolun sallimaa menokehityksen tasoa. Tästä taas johdetaan 8 – 11 miljardin julkisen talouden sopeuttamistavoite. Tavoite on vaativa ja käytännössä tarkoittaa merkittävää julkisten menojen karsimista ja/tai veronkorotuksia.

Varsinaista erillistä investointiohjelmaa tavoitteen toteuttaminen ei mahdollista ilman, että julkisia kulutusmenoja leikataan tai veroja korotetaan vieläkin enemmän. Investointiohjelman toteuttamisen mahdollisuudet eivät myöskään mitenkään riipu siitä rahoitetaanko investoinnit ottamalla lisää velkaa vai myymällä omaisuutta.

Ainoa finanssipoliittisten sääntöjen kohta johon investoinnit varsinaisesti vaikuttavat on finanssipoliittis-rakenteellisissa suunnitelmissa esitettävä sopeutuskauden pituus. Sekä ennakkolisessa valvonnassa että liiallisen alijäämän menettelyssä sopeutuskausi on lähtökohtaisesti neljä vuotta mutta se voidaan pidentää seitsemään vuoteen, jos jäsenmaa sitoutuu investointeihin ja rakenteellisiin uudistuksiin. Käytännössä pidennys on ilmeisesti ollut lähes automaattinen ja sen perustelut ajoittain melko eksoottisia. Esimerkiksi Suomen sopeutuskauden pidennys perustuu edelleen mm. eläkeputken poistamiseen, toimeentulotuen muutoksiin ja ”pohjoismaisen työnhakumallin” käyttöönottoon.

Investointien laskemista nettomenoihin voidaan kritisoida, jos investoinnit ovat tuottavia ja joko säästävät julkisia menoja tulevaisuudessa tai kiihdyttävät talouskasvua tavalla, joka helpottaa julkisen talouden sopeuttamista. Monesti investointien määrittely on kuitenkin vaikeaa ja erilaisia kulutusmenojen pysyviäkin lisäyksiä laskettaisiin mielellään mukaan investointeihin nimeämällä ne vaikkapa tulevaisuusinvestoinneiksi tai kasvutoimiksi.

EU:n finanssipoliittiset säännöt rajoittavat mahdollisuuksia luovaan kirjanpitoon ja investointien laskeminen mukaan nettomenoihin antaa todennäköisesti realistisemman kuvan julkisten menojen kasvusta. Lisäksi esimerkiksi puolustusmäärärahojen kasvu kasvattaa julkista alijäämää ja velkaa samalla tavalla kuin muutkin julkiset menot, vaikka niitä koskeekin poikkeuslauseke nettomenosäännöissä.

Työryhmä pyysi kommentoimaan myös julkisten investointien rahoittamista valtion omaisuuden myyntitulolla. Valtiollahan on bruttovelan lisäksi myös merkittävästi omaisuutta ja sen vuoksi valtion nettovelka on huomattavasti pienempi kuin EDP-kriteerinä käytetty bruttovelka. Osa valtion omaisuudesta on epälikvidiä, mutta esimerkiksi pörssiyritysten osakkeet olisivat nopeasti myytävissä.

Lähtökohtaisesti valtion kannattaa myydä omaisuutta, jonka omistamiseen ei liity strategisia intressejä silloin kun valtion omistuksia voidaan uudelleensijoittaa yhteiskunnallisesti tuottavampiin kohteisiin. Ei kuitenkaan ole selvää, että potentiaalisten julkisten investointien tuotto ylittäisi nykyisten sijoitusten tuoton ja siksi omaisuuden myynti johtaa helposti tulevien omaisuustulosten pienenemisen ilman, että uudet sijoitukset tarjoavat vastaavaa tuottoa valtiolle tai muulle julkiselle sektorille, vaikka näistä sijoituksista olisikin aineellisia tai aineettomia hyötyjä yksityiselle sektorille.

Investointien suhteen on myös syytä todeta, että julkisten investointien taso ei Suomessa ole mitenkään poikkeuksellinen alhainen vaan on osuutena BKT:sta selvästi esimerkiksi euromaiden keskiarvon yläpuolella. Investointien kasvattaminen onkin perusteltua lähinnä, jos on olemassa riittävän korkean tuotto-odotuksen tarjoavia investointeja. Investointien rahoitus on sitten erillinen kysymys. Tuottomielessä investointien rahoittaminen omaisuutta myymällä lainarahan sijaan on perusteltua vain, jos omaisuuden tuotto on pienempi kuin valtion velan korko. Finanssipoliittisten sääntöjen bruttovelkaa koskevat säännökset muuttavat tätä asetelmaa vain sääntöjen noudattamisen, ei taloudellisen logiikan suhteen.

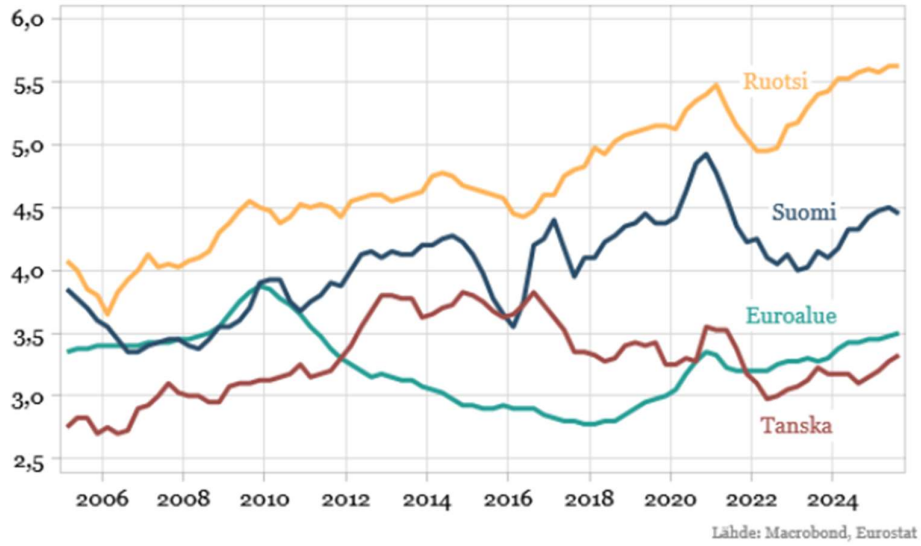
Roope Uusitalo

professori

Helsingin yliopisto ja VATT

Julkisista investoinneista ei säästetty Suomessa

Julkiset investoinnit, % suhteessa bkt:hen

Poimittu julkaisusta: Roger Wessman, MustRead